

Tekel Bey'iyeleri Üçte Birlerinin Dağıtımı Hakkında Kanun Teklifi ve Millî Güvenlik Konseyi Bütçe - Plan Komisyonu Raporu.
(2/164)

MİLLÎ GÜVENLİK KONSEYİ BAŞKANLIĞINA

Tekel Bey'iyeleri Üçte Birlerinin Dağıtımı Hakkında Kanun Teklifi Gerekçesi ile birlikte ilişikte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

Nurettin ERSİN

Orgeneral

Genelkurmay Başkanı ve

Millî Güvenlik Konseyi Üyesi

KANUN TEKLİFİ GEREKÇESİ

5434 Sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanununun 133 üncü maddesi ile kaldırılmış bulunan 8 Şubat 1340 tarih ve 551 sayılı Kanun kendi ifadesi ile «Maluliyetleri heyet'i sıhhiye raporları ile tebeyyün eden berri, bahri, havaî, muvazzaf, mütekaât, ihtiyat, milis ve jandarma erkan, ümera ve zabitan ve memurün mensubini askeriye ile küçük zabitan ve efrada maaşlarından maada 13 Kânunuevvel 1335 tarihli kararnameye tevfikân verilmekte olan tahsisatı fevkaladeye zamimâten» demek sureti ile 6 malüliyet derecesine ayırdığı erkan, ümera, zabitan ve mensubini askeriyeden; 1 inci dereceye 50, 2 nci dereceye 45, 3 üncü dereceye 35, 4 üncü dereceye 30, 5 inci dereceye 25, 6 ncı dereceye 20, küçük zabitan ve efraftan 1 inci dereceye 25, ikinci dereceye 20, 3 üncü dereceye 15, 4 üncü dereceye 10 lira tazminat verileceğini öngörmüş ve ayrıca 5 ve 6 ncı dereceye giren küçük zabitan ve efrada kıymeti hazıraları itibarı ile bir defaya mahsus olmak üzere 200'er liralık arazi verileceğini hükme bağlamıştır.

Bilâhara 6.2.1956 tarihinde kabul edilen 1658 sayılı Kanunla arazi yerine 1000 lira nakdî tazminat verilmesi kabul edilmiştir.

30.12.1949'da kabul edilen ve fakat 6.1.1950'de neşredilen 5500 sayılı Kanun, 551 sayılı Kanunun 11 inci maddesinde bahsi geçen emraz cetvelininin 46 ncı fıkrasına «Travmadan» sakat kalanları da ithal ettiği için kanunun neşir tarihine göre 1.1.1950 tarihinde yürürlüğe giren 5434 sayılı Kanunun 133 üncü maddesi hükmünce kaldırılan 551 sayılı Kanunun emraz cetveli ile ilgili hükmününün yaşadığı sonucuna varılarak uygulama buna göre yapılagelmekte ve «İnhisar Bey'iyeleri üçte birlerinin» dağıtım usulü bu esasa göre yapılmaktadır.

419 numaralı Kanunla sadece malul gazilere verilmekte olan tekel bey'iyeleri üçte birlerinin harp malulileri ile birlikte şehitlerin dul ve yetimlerine de dağıtılması usul ve esası 1929 tarih ve 1485 sayılı Kanunla getirilmiştir.

15.4.1969 tarihinde kabul edilen 1145 sayılı Kanun; 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanununun 64 üncü maddesine bir (e) fıkrası ekleyerek «hazarda ve fevkalade hallerde talim, tatbikat ve manevra sırasında ve İç Hizmet Kanununun ve yönetmeliğininin gerektirdiği askerî görevlerle özel kanunların tahmil ettiği diğer görevlerin ifası sırasında ve bu görevlerin çeşitli sebep ve tesiri ile» malul kalanları ve ölenlerin dul ve yetimlerini de 1485 sayılı Kanunla yararlandırmıştır. Ancak 1968 yılında mevcut harp malulü, şehit dul ve yetimlerinin almakta oldukları ikramiyeyi saklı tutarak dondurmuş ve bunlardan artanlarınının dağıtılacağını öngörmüştür.

Harp ve vazife malülleri ile şehit dul ve yetimlerine verilen inhisar beyiyesi, bayi kârının üçte biridir. Bu kârlar her sene arttığı halde hak sahipleri azalmaktadır. Örneğin 1978 yılında toplanan para 708 432 876 lira iken 1979'da 974 654 064 lira, 1980'de 1 888 477 826 lira, 1981'de 3 452 946 293 lira ve 1982'de 4 897 302 425 lira olmuştur. Buna karşılık dağıtılan miktar ise 1978 yılında 156 108 578 lira iken 1982 yılında 144 156 636 lira olmuştur. 11 951 942 liralık fark, hak sahiplerinin azalmasından ileri gelmektedir. 1978 yılındaki beyiye üçte bir kârlarından yararlanan hak sahipleri 24203 kişi iken 1982 yılında 22476 kişiye düşmüştür.

Inhisar Bey'iyeye üçte birlerin dağıtımında belirlenen miktarların dondurulduğu 1969 yılından 31 Temmuz 1983 tarihine kadar Türkiye genelinde (1963 = 100 bazlı) toptan eşya fiyatları indeks ortalamasına göre indeks artış oranı, % 3587.8 olmuştur. Bu da, ekonomideki değişikliklerin paranın alım gücünü olumsuz yönde etkilemiş olduğunu ve malüller ile şehit dul ve yetimlerine verilmekte olan payların senbolik bir seviye de kaldığının bir örneğidir.

Bu sebepten dolayı gelecek yıllarda hak sahiplerinin mağdur edilmemesi ve sık sık yasal düzenlemelere gidilmemesi için esnek bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre hak sahipleri iki ayrı grupta toplanarak malüllük derecelerine göre belirlenen sabit rakamların her yıl Bütçe kanunları ile saptanan memur maaş katsayısı ile çarpılması sonucu bulunacak miktarların ödenmesi öngörülmüştür.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. — Bu madde ile Devlet tekelinde bulunan ve bulundurulacak olan maddelerin satış beyiye üçte birlerinin Tekel İdaresince kesilerek bu Kanun hükümlerine uygun olarak harp malüllerine, şehitlerin dul ve yetimlerine, vazife malüllerine, barışta görevin sebep ve etkisi sonucu ölenlerin dul ve yetimlerine dağıtılması öngörülmüştür.

Madde 2. — Hak sahipleri de dahil olmak üzere bayilik ruhsatı verilen herkesten muayyen olan beyiyelerin üçte birlerinin kesilmesi, toplanması, faize tabi tutulması düzenlenmiştir.

Madde 3. — Bu maddede, toplanan beyiyelerden yararlanacak hak sahipleri sayılmakta sivil hak sahipleri açıklığa kavuşturulmaktadır. 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanunu kapsamında olan siviller iştirakçi olarak, anılan Kanun kapsamına girmeyen siviller görevli olarak nitelenerek muhtemel mağduriyetler önlenmek istenmiştir.

Dondurulan miktar; 1 inci derece malul subaylar için 34 362, 1 inci derece erler için 17 181, 2 nci derece malül subaylar için 30 925, 2 nci derece malul erler için 13 744, 3 üncü derece malul subaylar için 24 053, 3 üncü derece malul erler için 10 308, 4 üncü derece malul subaylar için 20 617, 4 üncü derece malul erler için 6 872, 5 inci derece malül subaylar için 17 181, 5 inci derece malul erler için 5 000, 6 ncı derece malul subaylar için 13 744, 6 ncı derece malül erler için 5 000, tüm dul ve yetim aileler için 6 000. liradır.

Anayasa Mahkemesi «...Şehitlik ve harp malüllüğünü de kapsayan gazilik bu ülkenin ve milletin geleneği-ne, göreneğine ve uzun şerefli tarihine göre ancak savaşta kazanılabilen, savaş dışındakilerle paylaşılabilen manevi değerlere çok yüksek kavramlardır...» gerekçesi ile 1145 sayılı Kanunu 14.4.1970 gün, esas 1969/4, karar 1970/21 sayılı kararı ile iptal etmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi 1145 sayılı Kanunun ikinci maddesinin 1 inci fıkrasında yer alan «...Harp malülü statüsünde bulunanların ve şehit yetimlerinin 1485 sayılı Kanun uyarınca almakta oldukları inhisar beyiyeleri üçtebirleri 1968 yılında dağıtılan miktarlar üzerinden saklı tutulur...» şeklindeki dondurma hükmünü Anayasaya aykırı görmemiş ve iptal etmemiştir.

5.3.1973 tarihinde kabul edilen 15.3.1973 tarihinde neşredilen 1695 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesi: 1, 2, 3, 4 maluliyet derecelerinde bulunan subay ve erlerle 5 ve 6 ncı dereceye giren subayların inhisar beyiyeleri üçtebirlerini halen dağıtılan miktarlar üzerinden saklı tutarken 5 ve 6 ncı derecede bulunan erlerin yıllık ikramiyesinin 5 000 liraya, dul ve yetimlerininkini de 6 000 liraya yükseltmiştir.

Aynı Kanunun ek 2 nci maddesi «...iç hizmet Kanunu ve yönetmeliğinin gerektirdiği askeri görevler...» sözlerini çıkararak 1145 sayılı Kanunda olduğu gibi «...Olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı haller ile talim ve tatbikat veya manevra sırasında çeşitli harp silah vasıtalarının, yahutta görevin sebep ve tesiriyle vazife malülü sayılan silahlı kuvvetler mensupları ile bunlardan ölenlerin dul ve yetimlerine, askeri

harekâtı gerektiren iç tedip hareketleri veya güvenlik ve asayişin sağlanmasında silahlı kuvvetlerle birlikte veya ayrı olarak bu görevlerin çeşitli sebep ve tesiriyle vazife malulü sayılan sivil iştirakçiler ile bunlardan ölenlerin dul ve yetimlerine inhisar beyiyesi üçtebirlerinden harp malulleri ile şehit dul ve yetimlerinin 15.4.1969 tarih ve 1145 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince saklı tutulan hakları dağıtıldıktan sonra artan miktar üzerinden bu kanunda belirtilen esas ve usullere göre...» Aynı derecedeki harp malulleri ile şehit dul ve yetimlerine ödenen miktarlara ulaşınca kadar ödeme yapılır denilmiştir. Bu hüküm halen yürürlüktedir.

Madde 4. — Bu madde ile hak sahipleri 2 ayrı grupta toplanarak malüllük derecelerine göre belirlenen sabit rakamların ödemenin yapılması gereken yıl bütçesinde saptanan memur maaş katsayısı ile çarpılması sonucu bulunacak tutarların ödenmesi amaçlanmıştır Şehit paylarının dul ve yetimleri arasında paylaşılması öngörülmüştür. Ayrıca ölen malüllerin dul ve yetimlerine malülün öldüğü yılda payına düşen miktarın 5 katı müteakip yıl üçte birlerinden mahsup edilerek paylaşılacaktır.

Madde 5. — Bu maddede tekel bayiliklerinin malüllük derecesi ve müracaat sırası göz önüne alınarak hak sahiplerinin önceliği düzenlenmiştir.

Madde 6. — Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin esasların Millî Savunma, İçişleri ve Maliye Bakanlıkları tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği öngörülmüştür.

Madde 7. — Yürürlükten kaldırılan kanunlar sayılmıştır. 8 inci madde yürürlük, 9 uncu madde yürütme ile ilgilidir.

Yukarıda ayrıntılı olarak izah edildiği üzere hak sahiplerini enflasyonun olumsuz etkilerinden korumak amacı ile hazırlanan bu Kanun hükümleri, bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce aynı sebep ve tesirlerle malül kalanlar ile şehit dul ve yetimleri hakkında da uygulanacağı açık bir keyfiyettir.

Sonuç olarak;

Vatanın selameti ve gelecek kuşakların huzur dolu bir ortam içerisinde yaşamlarını sürdürebilmeleri için seve seve canlarını feda eden aziz şehitlerimizin milletin emanet kucığına terk ettiği dul ve yetimleri ile aynı uğurda kıymetli uzuvlarını yitirerek ömürleri boyunca noksan ve ıstıraplı bir hayat yaşamaya mecbur kalan malüllerimizin yıllardan beri devam eden mağduriyetlerine son vermek üzere hazırlanan bu Kanun teklifi, aynı zamanda devamlı ve âdil bir uygulama sistemi getirmektedir.

Bütçe - Plan Komisyonu Raporu

TC

Millî Güvenlik Konseyi

Bütçe - Plan Komisyonu

Esas No. : 2/164

Karar No. : 281

8 Kasım 1983

MİLLÎ GÜVENLİK KONSEYİ BAŞKANLIĞINA

Millî Güvenlik Konseyi Genel Sekreterliğince 8 Kasım 1983 tarihinde Başkanlığımıza havale edilen, «Tekel Bey'iyeleri Üçte Birlerinin Dağıtım Hakkında Kanun Teklifi» Komisyonumuzca incelenmiştir.

Tekel Bey'iyeye üçte birlerin dağıtımında belirlenen miktarların dondurulduğu 1969 yılından günümüze kadar, ülkemizde toptan eşya fiyatlarında büyük artışlar olmuş ve paramızın alım gücü olumsuz yönde etkilenmiştir. Bunun tabii sonucu olarak malûller ile şehit dul ve yetimlerine verilmekte olan paylar senbolik bir seviyede kalmıştır.

Bu itibarla, gelecek yıllarda hak sahiplerinin mağdur edilmemesi ve sık sık yasal düzenlemelere gidilmemesi için malullük derecelerine göre belirlenen sabit rakamların her yıl Bütçe Kanunları ile saptanan memur maaş katsayısı ile çarpılması sonucu bulunacak miktarların hak sahiplerine ödenmesi amacıyla hazırlanan teklif, Komisyonumuzca da uygun görülmüştür.

Millî Güvenlik Konseyinin onayına arz olunur.

Başkan
Hüsnü KÜÇÜKAHMET
E. Amiral

Başkan Yardımcısı
Haşmet YURTAL
Tuğgeneral

Kâtip Üye
Tahsin EKİNCİ
Mly. Yb.

Üye
Güven BOŞGELMEZ

Üye
Mehmet KÂMİLOĞLU

Üye
Doğan KAYRAN

TEKLİF

Tekel Bey'iyeleri Üçte Birlerinin Dağıtım Hakkında Kanun Teklifi

Amaç ve kapsam

MADDE 1. — Bu Kanunun amacı, Devlet tekelinde bulunan ve bulundurulacak olan maddelerin satış bey'iyeye üçte birlerinin Tekel İdaresince kesilerek bu Kanun hükümlerine uygun olarak hak sahiplerine dağıtımını düzenlemektir.

Bey'iyelerin bankada toplanması

MADDE 2. — Bayilik ruhsatı verilen herkesten muayyen olan bey'iyelerin üçte birleri Tekel idarelerince kesilerek her ay sonunda mahallî Ziraat Bankaları aracılığı ile T.C. Ziraat Bankası Merkez Müdürlüğü nezdinde «Maluller ve Şehit Yetimleri Hesabı» adı ile Maliye Bakanlığı adına açılan cari hesaba gönderilir. Bu paralar, ertesi günden itibaren faize tabi tutulur. Faiz miktarı, aynı şartlarla verilen azami faiz oranından az olmaz.

Ziraat Bankasına bu hesapla ilgili hizmetlerinden dolayı masraf veya komisyon namı ile bir şey verilmez.

Faydalanacaklar

MADDE 3. — T.C. Ziraat Bankası Merkez Müdürlüğündeki «Maluller ve Şehit Yetimleri Hesabı»nda bir takvim yılı içinde toplanan Tekel bey'iyeye üçte birleri hâsılatından :

- a) Harp malullerine,
- b) Şehitlerin dul ve yetimlerine,
- c) Barışta :

1. Olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı haller ile talim, tatbikat veya manevra sırasında, çeşitli harp silah ve vasıtalarının yahut da görevin sebep ve tesiri ile vazife malulü sayılan Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarına,

2. Askerî harekâtı gerektiren iç tedip hareketleri veya güvenlik ve asayişin sağlanmasında, Silahlı Kuvvetler ile birlikte yahut ayrı olarak bu görevlerin çeşitli sebep ve tesirleri ile vazife malulü sayılan sivil iştirakçilere ve sivil görevlilere,

d) Yukarıdaki (c) bendinin (1) ve (2) nci paragraflarında belirtilen görevlerin ifası sırasında, bu görevlerin çeşitli sebep ve tesiri ile ölenlerin dul ve yetimlerine,

Bu Kanunun 4 üncü maddesi hükümlerine göre dağıtım yapılır.

Dağıtım esasları

MADDE 4. — Bey'iyeye üçte birlerinin dağıtımı aşağıdaki esaslar dahilinde yapılır :

a) Ödemeler, o yılın 31 Aralık tarihi itibariyle hayatta olan hak sahiplerine, ertesi yılın ilk üç ayı içinde yapılır.

MILLÎ GÜVENLİK KONSEYİ BÜTÇE - PLAN KOMİSYONU METNİ

Tekel Bey'iyeleri Üçte Birlerinin Dağıtım Hakkında Kanun Teklifi

Amaç ve kapsam

MADDE 1. — Teklifin 1 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Bey'iyelerin bankada toplanması

MADDE 2. — Teklifin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Faydalanacaklar

MADDE 3. — Teklifin 3 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Dağıtım esasları

MADDE 4. — Teklifin 4 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Teklif)

b) Hak sahiplerine her yıl malullük derecelerine göre aşağıda yazılı göstergelerin, ödemenin yapılması gereken yılda Devlet memur aylıklarına uygulanacak katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarda ödeme yapılır.

Malullük derecesi	Subay, astsubay, uzman çavuş, uzman jandarma çavuş, sivil gö- revliler için	Erbaş ve erler için
	Gösterge	Gösterge
1	5200	3500
2	4900	3000
3	4500	2500
4	4000	2000
5	3500	1750
6	3000	1500

Şehit payları 1250 gösterge esas alınarak hesaplanır.

c) Şehidin payı; kendisinden aylık alan bir kişi ise tamamı ona, birden fazla ise dul ve yetimlerine eşit olarak paylaşılır; 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanununa göre kendilerine dul ve yetim aylığı ödendiği sürece ödenmeye devam olunur.

d) Malullerin tekel bey'ine üçte birlerine ait payları hayat kaydıdır. Şu kadar ki, ölen malullerin son yılda, paylarına isabet eden miktarın 5 katı müteakip yıldaki tekel bey'ine üçte birleri toplamından mahsup edilmek ve bir defaya mahsus olmak üzere, ölen malulden dul ve yetim aylığı bağlananlara eşit miktarlarda ikramiye olarak verilir.

e) Her yıl toplanan tekel bey'ine üçte birlerinin dağıtımından artanı Hazineye kalır. Toplanan para dağıtılacak miktarı karşılamazsa dağıtım, paylardan belirli oranlarda indirim yapılarak sağlanır.

Bayilik

MADDE 5. — Devlet tekelinde bulunan ve bulundurulacak olan maddelerin kanun ve tüzükleri gereğince bayiliği, başka isteyenlere tercihan, aşağıdaki sıra dahilinde derece ve müracaat sırası göz önünde bulundurularak;

- Harp malullerine,
 - Şehit dul ve yetimlerine,
 - Bu Kanun kapsamına giren asker ve sivil vazife malullerine,
 - 3 üncü maddenin (d) bendine göre vazifede ölenlerin dul ve yetimlerine,
- Verilir.

Bunların bayiliği fiilen kendilerinin yapması şarttır. Bayiliği veya menfaatini her ne suretle olursa olsun başkalarına devredenlerin bayilik hakları geri alınır.

Yönetmelik

MADDE 6. — Bu Kanunun uygulanmasına ait esaslar : Millî Savunma, İçişleri ve Maliye Bakanlıkları tarafından çıkarılacak bir yönetmelik ile düzenlenir.

(M. G. K.)
(Bütçe - Plan Komisyonu Metni)

Bayilik

MADDE 5. — Teklifin 5 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Yönetmelik

MADDE 6. — Teklifin 6 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Teklif)

Yürürlükten kaldırılan hükümler

MADDE 7. — 30 Mayıs 1929 tarih ve 1485 sayılı İnhisar Bey'ine üçte birlerinin Harp Malullerine ve şehit yetimlerine tahsis ve tevziine dair Kanun ile bu kanunda değişiklik yapan 2 Mart 1951 tarih ve 5755 sayılı, 15 Nisan 1969 tarih ve 1145 sayılı, 5 Mart 1973 tarih ve 1695 sayılı Kanunlar yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 8. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 9. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

(M. G. K.)

(Bütçe - Plan Komisyonu Metni)

Yürürlükten kaldırılan hükümler

MADDE 7. — Teklifin 7 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Yürürlük

MADDE 8. — Teklifin 8 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Yürütme

MADDE 9. — Teklifin 9 uncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

~~—————~~